

SYLLABUS

BOTANISCHE ROZEN IN DE GROENVOORZIENING

J. Belder

Laboratorium voor
Plantensystematiek en -geografie
WAGeningen

105450

Inleiding

Centraal staat in deze syllabus de botanische roos. Niet zomaar een botanische roos, maar de botanische roos zoals die door onze groenverzorgers gebruikt wordt, of kan worden. Dat legt restricties op.

Over de inhoud van het begrip "roos" bestaan twee opvattingen. Er is een fundamenteel verschil in terminologie tussen botanicus en niet-botanicus. De eerste zal zonder veel moeite een duidelijke en in systematische zin juiste begripsomschrijving leveren: botanische rozen treffen we in allerlei verschillende habitats aan (duinen, bergen, struwelen, e.d.) en kunnen, al naar een bepaalde systematische opvatting opgesplitst worden in species, varietas en forma's. Korthedshalve duid ik deze zuiver systematische opvatting voortaan aan als botanische rozen sensu stricto. De niet-botanicus zal doorgaans een veel grotere groep planten onder de noemer "botanische rozen" brengen. Ook vele cultuurvariëteiten, door selecties uit en kruisingen met botanische rozen sensu stricto ontstaan, rekent hij tot de botanische rozen. Voorbeelden zijn U genoegzaam bekend uit prijscouranten van tuincentra en rozenkwekers. Binnen het bestek van het onderwerp "Botanische rozen in de groenvoorziening" past de praktijkopvatting, hier en nu, meer dan de zuiver systematische. Ik volg dus (tijdelijk) de gevestigde opvatting, zij het niet zonder enige gewetenswroeging! De term botanische roos is in deze syllabus niet langer in absolute zin bedoeld.

Het is hier niet de plaats de botanische roos in extenso te behandelen. De gegevens in deze syllabus vormen de neerslag van zowel mijn eigen waarnemingen als die van anderen. Hier mag zeker niet de naam van de Wageningse tuinbotanicus Drs. D.O. Wijnands vergeten worden. Ik van mijn kant wil de botanische roos in de groenvoorziening zeker niet idealiseren. Veel is immers niet bruikbaar. En dus bemerken wij in Wageningen veelvuldig een felle oppositie tegen alles wat met botanische rozen te maken heeft. Verdachtmakingen berusten helaas vaak op een te geringe kennis en een minimale bereidheid tot luisteren. Wij menen dat in ons grote Wageningse rozensortiment zeker materiaal

aanwezig is dat bruikbaar is in de groenvoorziening.

Op de volgende pagina's zal een deel van het rozensortiment worden besproken, gerubriceerd in laag- en hooggroeiende rozen en bodembedekkers. Het moet de lezer overduidelijk zijn dat een dergelijke indeling puur subjectief is!

De grootbloemige, arbeidsintensieve "moderne" cultivars hebben bewezen niet van wezenlijk belang voor onze groenverzorgers te zijn; botanische rozen openen op dit gebied nieuwe perspectieven.

Hopelijk mag deze korte uiteenzetting als katalysator dienen bij het reeds op gang gebrachte gesprek over (functionele) botanische rozen in de groenvoorziening.

Wageningen, november 1979

J. Belder.

Bodembedekkende rozen

Het begrip bodembedekker wordt doorgaans zeer ruim, en naar mijn smaak niet zelden té ruim geïnterpreteerd. Slechts die planten, die vanwege hun specifieke habitus een duidelijke bodembedekkende functie vervullen, mag het etiket bodembedekker opgeplakt worden.

Wie bodembedekkers aanplant wil òn de verdamping vanuit de grond zoveel mogelijk beperken òn onkruidgroei minimaliseren, zo niet volledig opheffen.

Slechts enkele rozen hebben metterdaad bodembedekkende kwaliteiten. De gebruiker stelt zich doorgaans kritisch op, dat is zijn goed recht, zo niet zijn plicht. Het plantsoen is geen couveuse, rozen in de groenvoorziening moeten tegen een stootje kunnen!

In onderstaand overzicht volgt een aantal rozen, die bodembedekkende kwaliteiten hebben, of waarvan zulks wordt verondersteld.

Rosa arvensis Huds., de Akkerroos, is vrij variabel in cultuur. Deze soort komt in grote delen van Europa voor (bij ons alleen in Zuid-Limburg) en heeft als synoniem de zeer toepasselijke naam *Rosa repens* Scop. (repens = kruipend). Hiermee is reeds een groot deel van zijn wezen bekend gemaakt. De Akkerroos maakt zeer lange groene twijgen. Er zijn zeer rijk bloeiende vormen in cultuur. De witte tot wit-roze bloempjes verschijnen in grote tuilen. De bloemen verschijnen aan twee-jarig hout en langs de gehele lengte van de twijg. Ze worden gevolgd door erwtgrote, oranje-rode bottels. De soort heeft een goede groeikracht, bedekt in korte tijd intensief de bodem, wordt nochtans na vele jaren 1.00-1.25 meter hoog, tenzij natuurlijk gesnoeid wordt!

Rosa arvensis 'Plena' is een vorm met gevulde bloemen, evenals de hybride 'Venusta Pendula'. De gevulde vormen waren in de 19e eeuw vooral in Engeland geliefd (Ayrshire roses). In de Wageningse Botanische Tuin "De Dreijen" staat een zaailing-Akkerroos met goede bodembedekkende kwaliteit.

Het verspreidingsgebied van de Akkerroos valt gedeeltelijk samen met dat van *Rosa sempervirens* L. *R. arvensis* komt echter hoger in de bergen voor!

Rosa 'Frau Dagmar Hartopp' (syn. 'Dagmar Hastrup') heeft een sterk spreidende groeiwijze, bereikt evenwel na weinige jaren een hoogte van 1.00 meter of meer. Deze Duitse (?) cultivar heeft enkele, rose bloemen; het is een lang doorbloeiende steriele *Rosa rugosa*-hybride. Op natte gronden is de groei matig. Soms geeft de *rubiginosa*-onderstam opslag. Het is een veel aangeplante roos, die zeewind en uitlaatgassen verdraagt. Deze opmerking kan overigens bij vele rozen gemaakt worden. *Rosa 'Frau Dagmar Hartopp'* is moeilijk te vermeerderen en daardoor niet goedkoop. Deze roos moet m.i. niet als bodembedekker opgevat worden.

Rosa X jacksonii Willm. 'Max Graf' (Bodwitch, V.S., 1919) is vrijwel zeker een steriele hybride tussen Rosa rugosa en Rosa wichuriana. De bloemen zijn dieproze, enkel en naar het centrum toe lichter van kleur. Worden andere botanische rozen nog wel eens door middel van winterstek vermeerderd, *Rosa X jacksonii* 'Max Graf' wordt steeds geoculeerd (op *Rosa rubiginosa* L.). De onderstam evenwel geeft geen of nauwelijks opslag. Deze Amerikaanse cultivar is een rijke bloeier, blijft vrij laag (tot circa 1.00 meter), is gezond en vormt een dicht tapijt. Ook deze roos is goed resistent tegen uitlaatgassen en strooizout. Voorbeelden van *Rosa X jacksonii* 'Max Graf' als wegbermbepanting kent een ieder uit zijn of haar omgeving (Nijmegen, Keizer Karelsplein). Na een kunstmatig uitgevoerde zelfbestuiving vond de Duitse rozenkweker W. Kordes in 1940 twee bottels aan één van zijn planten *Rosa X jacksonii* 'Max Graf'. Een fertiele tak in een steriele bastaard is het gevolg van een somatische chromosoomverdubbeling (amphidiploidie). De nakomelingen van de op deze wijze verkregen fertiele bastaard zijn in vele kruisingen betrokken geweest en leverde een sortiment cultuur-

variëteiten dat bekend werd onder de naam Kordesii-hybriden. Voorbeelden zijn: 'Leverkusen' (1954), 'Zweibrücken' (1955) en 'Park-direktor Riggers' (1957). De in 1951 door H.D. Wulff (Der Züchter: 123) gecreëerde naam Rosa x kordesii moet om nomenclatorische redenen niet gebruikt worden (descriptio speciei in lingua germanica).

Rosa maximowiczianum Reg. is een krachtige groeier met sterk kruipende habitus. De bloemen zijn wit tot wit-bleekrose en verschijnen in juni-juli. De plant bloeit slechts gedurende korte tijd. De zeer kleine, oranje-rode bottels zijn niet groter dan die bij Rosa multiflora. In Wageningen hebben wij een groot aantal zaailingen van deze Oost-Aziatische roos; er zijn individuen met schitterende herfstkleuren. Mij zijn geen ervaringen met Rosa maximowiczianum als bodembedekker bekend, maar ik vermoed dat deze roos absoluut geen betekenis voor de groenvoorziening heeft.

Kruisingen tussen Rosa maximowiczianum en Teehybriden* (Iowa State College, 1953) leverden geen interessante hybriden op.

Rosa X paulii Reg. is een woesteling onder de "bodembedekkers". Deze roos, vaak beter bekend onder het synoniem Rosa rugosa 'Repens' ontstond rond de eeuwwisseling in Engeland (Paul and Sons, 1903) als hybride tussen Rosa arvensis en Rosa rugosa. De bloemen van deze succesvolle bastaard zijn groot en zuiver wit. Ik heb nimmer bottels gesignaleerd aan Rosa X paulii. Hoewel jonge planten aanvankelijk laag

* Gewoonlijk geschreven als Theehybriden. Met thee hebben ze weinig te maken al schijnen de eerste introducties naar theebladeren geroken te hebben. Die eerste planten kwamen in 1809 in Engeland aan vanuit China, van de Fan Tee kwekerij te Canton. Het toeval wil dat die eerste teerossen door de inspecteur voor het theewezen, in dienst van de Oost-Indische Compagnie, John Reeves, in 1808 naar Engeland werden gezonden.

blijven moeten we ons daar niet door laten misleiden; oudere planten bereiken snel een hoogte van 2.00 meter of nog wel meer! De struik is scherp en wordt op oudere leeftijd binnenin kaal, zodat allerlei zaailingen (*Acer*, *Sorbus* e.d.) zich in de struik vestigen. Dat deze slechts met pijn en moeite verwijderd kunnen worden spreekt voor zich. Rosa X paulii 'Rosea' is een rose bloeiende cultuurvariëteit.

Rosa X richardii Reg. (syn. Rosa sancta Rich.) is een laag blijvende, compact groeiende roos, waarvan verondersteld wordt dat het een natuurlijke hybride is tussen Rosa gallica en Rosa phoenicia Boiss. De bloemen zijn wit-rose, groot en verschijnen gedurende mei-juni in grote hoeveelheden. De bottels zijn oranje-rood van kleur. *Rosa X richardii*, de heilige Ethiopische roos (wordt veel bij Koptische kerken aangetroffen), komt voor in het bergland van Ethiopië (en mogelijk in de oostelijke Kaukasus). De plant is niet in cultuur, kan uit winterstek vermeerderd worden, blijft laag, maar is zeer gevoelig voor meeldauw.

Rosa sempervirens L. komt voor in de droge struikformaties van het Middellandse Zeegebied. De witte bloemen verschijnen in trosjes. Evenals Rosa arvensis heeft ook deze roos lange, dunne, groene twijgen. *Rosa sempervirens*, die voorkomt tot in het laaggebergte, is onvoldoende winterhard in Nederland en dus bij ons niet bruikbaar. Evenals de Akkerroos is deze soort al zeer lang in cultuur. Uit *Rosa sempervirens* is een aardige mutatie bekend: 'Félicité et Perpétué' (1827). De soort *Rosa sempervirens* is in het veredelingswerk weinig gebruikt. Wat onder de naam *Rosa sempervirens* in cultuur is, behoort gewoonlijk tot Rosa arvensis.

Rosa wichuriana Crép. verdraagt evenals de Akkerroos éénmaal per jaar maaien; beide zijn daarom in ruig terrein bruikbaar. *Rosa*

wichuraiiana heeft donkergroen, intensief glimmend blad en is stamhouder van verschillende (kleinbloemige) lei- en struikrozen, zoals 'Kew Rambler' en 'Wichmoss'. Rosa 'Wichmoss' is een hybride tussen Rosa wichuraiiana en een mosroos. Zijn habitus doet denken aan die van Rosa X paulii. Deze cultivar is in de groenvoorziening niet geschikt en is hoogstens als rariteit in collecties gewenst (niet fraai en gevoelig voor meeldauw).

Rosa wichuraiiana 'Temple Bells' lijkt een verbetering vergeleken met de soort. Bekende cultivars als 'New Dawn' (1930), 'Paul's Scarlet Climber' (1916) en 'Snowflake' (1922) zijn uit kruisingen met Rosa wichuraiiana ontstaan. De soort komt voor in Japan, Korea en Oost-China van laag in de bergen tot aan de kust. Evenals bij Rosa arvensis en Rosa sempervirens wortelen ook bij Rosa wichuraiiana de uitlopers vaak.

Rosa longicuspis Bert. is een krachtige groeier, die in Nederland nauwelijks bekend is. De bloemen zijn wit, geurig en talrijk; de bottels oranje-rood. Deze Chinese soort ken ik slechts als leiplant, niet als bodembedekker. Hij moet naar mijn mening ook niet in die zin gebruikt worden omdat de soort voor het Nederlandse klimaat onvoldoende winterhard is.

De laatste jaren wordt door verschillende rozenkwekers naar een goed sortiment remonterende bodembedekkende rozen gewerkt. Er is over het algemeen nog te weinig gebruikswaarde-onderzoek verricht in deze richting en ook zijn nieuwe introducties niet altijd een verbetering ('Nozomi' is slechts één voorbeeld). Wij beperken ons hier evenwel uitsluitend tot de botanische rozen.

Resumerend kan gesteld worden dat van de hier genoemde mogelijkheden Rosa X jacksonii 'Max Graf' en de Wageningse Rosa arvensis de beste bodembedekkers zijn uit het sortiment botanische rozen. Rosa wichuraiiana

'Temple Bells' prevaleert boven de soort. Rosa X paulii en Rosa 'Frau Dagmar Hartopp' worden op grote schaal aangeplant vanwege hun veronderstelde bodembedekkende kwaliteiten. Hoewel beide rozen in het bovenstaande overzicht zijn opgenomen deel ik zeker de mening niet als zouden het goede bodembedekkers zijn. Nogmaals: over het begrip bodembedekker bestaat veel, zeer veel verwarring. Het zou beter zijn Rosa X paulii niet meer te telen.

Als minimale plantafstand voor genoemde planten kies ik voor 1.00 X 1.00 meter tot 1.25 X 1.25 meter. Grondsoort en bodemstructuur, alsmede standplaats zijn van grote invloed op groei en ontwikkeling van de planten.

Laag groeiende rozen

Rosa pimpinellifolia L. (syn. Rosa spinosissima L. pro parte) is de juiste naam voor de duinroos, die een grote verspreiding heeft (Eurazië) en die ook in Nederland in de duinen vrij algemeen voorkomt. Het is een laag groeiende roos, met vrij veel variabele kenmerken (witte tot roze bloemen, al dan niet beklierde bottel en een wisselende hoogte). Vanwege de zeer korte bloei is Rosa pimpinellifolia voor de groenverzorgers niet van groot belang. Dhr. S.G.A. Doorenbos (oud-directeur Gemeentelijke Plantsoenendienst 's-Gravenhage) maakte vele bewuste kruisingen tussen Rosa pimpinellifolia en Rosa foetida 'Bicolor'. Uit deze kruisingen ontstonden enkele fraaie vormen met dieprode bloemen. Een van de "Doorenbos-duinrozen" is de cultivar 'Extra Rood' (1955, ad hoc tempus sine descriptio). Deze vorm wordt ten onrechte onder Rosa pimpinellifolia opgevoerd. 'Extra Rood' is een resultaat van de kruising Rosa foetida 'Bicolor' X Rosa pimpinellifolia. Kruisingen tussen deze twee soorten (ook reciproke kruisingen) krijgen de naam: Rosa X harisonii Rivers. Doorenbos kruistte nog meer.

Rosa X harisonii 'Vorbergii' X Rosa pimpinellifolia leverde in de eerste dochtergeneratie (F₁) een witte grootbloemige roos, die door de Darthuizer Boomkwekerijen te Leersum in cultuur genomen is onder de naam 'White Perfume' (197?, nomen nudum). Ook hier geldt: de juiste naam is niet Rosa pimpinellifolia 'White Perfume', maar moet zijn Rosa X harisonii 'White Perfume'. Rosa X harisonii 'Extra Rood' is een volkomen onbekend roosje. De bloemen zijn dieprood (invloed van R. foetida 'Bicolor'), de hoogte bedraagt 50-70 cm en de herfstkleur is bruinrood. Het is een aardig roosje, dat helaas korte tijd bloeit. Gekweekt op eigen wortel maakt deze roos uitlopers en heeft een dichte habitus, Bij oculeren is het slagingspercentage te laag (40-50%). Rosa X harisonii is gevoelig voor sterroetdauw; de bladkwaliteit van duinrozen is in de herfst beter. Met name in de negentiende eeuw waren duinrozen (Scotch Roses) bijzonder populair. G. Don (Gen. system of Gardening and Botany, 1832) noemt niet minder dan 162 cultivars, waaronder 25 met gevulde bloemen. Over de inhoud van de door hem gegeven namen laat ik mij niet uit! In deze eeuw ontstonden uit kruisingen tussen Rosa pimpinellifolia en Teehybriden hoog groeiende parkrozen, als 'Frühlingsgold', 'Frühlingsduft' en dergelijke. Het is beter deze cultivars niet onder de naam "spinosissima-hybriden" op te voeren. Het is dus Rosa 'Frühlingsgold', enzovoorts. Dit geldt ook voor de cultuurvariëteiten 'Claus Croth' en 'Maigold'.

De rose doorbloeiende steriele cultivar 'Stanwell Perpetual' is een hybride tussen Rosa X bifera en Rosa pimpinellifolia. Voor een dergelijke combinatie is mij geen naam bekend. Het is dus ook hier Rosa 'Stanwell Perpetual'.

'Dr. Merkely' is waarschijnlijk een vorm uit Rosa pimpinellifolia L. en werd in Oost-Siberië gevonden. De dieproze gevulde bloemen zijn geurend; niet remonterend.

In de Kaukasus worden de bladeren van de duinroos als surrogaat voor thee gebruikt. De bevolking van Azerbaidzhan schijnt voorkeur te geven

aan bladeren van *Rosa hemisphaerica* J. Herrm.

Rosa 'Golden Wings' (*R. spinosissima* L. var. *altaica* X *R. 'Ormiston Roy'*) heeft grote zwavelgele enkelvoudige bloemen en is remonterend. De hybride 'Maigold' wordt vrij hoog, tot 2 meter en heeft grote gele, geurende bloemen en is ook remonterend. *Rosa* 'Maigold' fructificeert in zeer geringe mate.

Rosa nitida Willd. is een dicht vertakt Zuidoost-Amerikaans roosje met smalle glanzende blaadjes. De stijf opgaande stammetjes zijn intensief bezet met roestbruine borstels. De rose bloemen staan solitair of met weinige bijéén op dunne stelen. De bottels zijn klein en rood. Evenals de meeste Amerikaanse rozen heeft ook *Rosa nitida* een prachtige herfstkleur. Het is een bruikbare roos voor niet te droge gronden; hij kan gebruikt worden als haagplant, voor vakbeplanting en ook voor wegbermbeplanting. In zijn verspreidingsgebied groeit *Rosa nitida* op vochtige, zure gronden. *Rosa nitida* is, volgens mondelinge mededeling van S.G.A. Doorenbos, illegaal ons land binnengekomen. In de eerste helft van deze eeuw is er op verschillende Nederlandse kwekerijen veel *Prunus virginiana* L. gezaaid (later bleek het *Prunus serotina* Ehrh. te zijn) om als onderbeplanting in naaldbossen te dienen. Het zaad werd in grote hoeveelheden vanuit de Verenigde Staten naar Nederland gezonden. Rond 1908 werd bij de firma Copijn in Groenekan tussen de kiemplanten van "*Prunus virginiana*" een rozensoort gevonden die tot dan nog niet bekend was in Nederland. Tussen het zaad van "*Prunus virginiana*" uit Pennsylvania zaten zaden van *Rosa nitida*. De Nederlandse introductie komt dus uit Pennsylvania.

Kruisingen tussen *Rosa rugosa* X *Rosa majalis* J. Herrm.* X *Rosa nitida*

* *Rosa majalis* J. Herrm. is de correcte naam voor *Rosa cinnamomea* L. (uit 1759 pro parte), de Kaneelroos. Veelal worden Amerikaanse vertegenwoordigers van de sectie *Cinnamomea* (Ser.) Rehd. onder deze naam geteeld!

leverde een serie hybriden op, die in 1955 en de daarop volgende jaren onder namen als 'Pink Hedge' (1956), 'Dutch Hedge' (1958), 'English Hedge' (1959), 'Snow Hedge' (195) en 'Red Hedge' (1958) door de firma A.A. Nijveldt in Boskoop in de handel werden gebracht. Voor dergelijke combinaties is mij geen hybride-naam bekend. Het is beslist onjuist genoemde cultivars onder een der oudersoorten op te voeren. De aanduiding dient als volgt te zijn: Rosa 'Red Hedge', enzovoorts. Deze "Nijveldt-hybriden" worden nog nauwelijks aangeplant. Het zijn hoge struiken en ze zijn niet erg waardevol voor beplantingen.

Rosa X rugotida hort. (ad hoc tempus sine descriptio latine) is de naam die rond 1950 door Ilsink en Groenenwegen (Darthuizer Boomkwekerij, Leersum) gegeven is aan een plant die verondersteld wordt hybride te zijn tussen Rosa rugosa en Rosa nitida. Rosa X rugotida is gevonden tussen een partij zaailingen van Rosa nitida op het bedrijf van de firma De Bie van Aalst te Zundert en via S.G.A. Doorenbos door de Darthuizer boomkwekerijen in cultuur gebracht. Rosa X rugotida is een krachtige groeier, met de goede eigenschappen van de veronderstelde ouders in zich. Hij is zeer geschikt voor talud- en vakbeplanting en kan eventueel net als Rosa rugosa met de maaibalk "gesnoeid" worden. Hij maakt veel worteluitlopers. Rosa X rugotida 'Dart's Defender' (syn. R. nitida 'Superba') is een hybride tussen Rosa nitida X Rosa 'Hansa'. Ook deze plant munt uit door een goede groeiwijze en door zijn helder paarsrood gekleurde bloemen. Deze selectie uit 1971 verraadt zijn verwantschap met Rosa 'Hansa'; Rosa X rugotida is, evenals bijvoorbeeld Rosa nitida en Rosa virginiana, goed door middel van wortelstek te vermeerderen; met de selectie 'Dart's Defender' gaat dat aanmerkelijk moeilijker. 'Dart's Defender' is gevonden door Van Alphen in de Plantsoenen van Voorschoten.

Rosa virginiana J. Herrm. (non Miller) komt in grote delen van de Verenigde Staten voor, waar hij vooral op meer vochtige gronden groeit.

De variëteit nanella (Rydb.) Fern, die niet in cultuur is, blijft zeer laag; het is een dwergsoort. Evenals vele Amerikaanse rozensoorten heeft ook *Rosa virginiana* een bijzonder mooie herfstkleur. De bloemen verschijnen in juni-juli en zijn diep rose, de bottels klein en rood. Deze soort hybridiseert intensief met Rosa nitida, Rosa palustris Marsh en Rosa carolina L., alle soorten uit hetzelfde gebied.

Rosa virginiana 'Harvest Song' is een selectie uit *Rosa virginiana* en werd in 1956 door de Darthuizer boomkwekerijen benaamd. Het is een plant die afwijkt van de soort vanwege zijn compactere groeiwijze, lilaroze bloemen en een rijkere bottelproductie.

Rosa gallica L. 'Pumila' kruipt als het ware door de grond. Voorwaarde is dan wel dat de planten "wortelecht" zijn. De bloemen zijn groot en rood, de bottels zijn dieprood. De "Gallische roos" bloeit rijk, in juni-juli! Vooral langs wegbermen is deze roos bruikbaar. De hoogte bedraagt circa 50 cm.

Rosa X mariae-graebnerae Aschers. & Graebn. is een spontane hybride tussen Rosa palustris en Rosa virginiana (zie ook bij R. virginiana). Dit betekent dus dat deze hybride optreedt in het gebied waar beide oudersoorten voorkomen. De bloemen zijn helderroze en verschijnen gedurende de hele zomer; de bottels zijn rood. Wanneer Rosa X mariae-graebnerae op eigen wortels staat maakt hij veel worteluitlopers, zodat deze roos bruikbaar is voor vakvulling en taludbekleding; hij wordt helaas nauwelijks toegepast.

Rosa rugosa Thunb., de Rimpelroos uit Oost-Azië, is genoegzaam bekend. (De Japanners noemen deze roos "zeetomaatje" omdat de soort vooral langs de kust veelvuldig wordt aangetroffen.) Het is een roos met grote paarsrode bloemen, die gedurende de hele zomer en een deel van

de herfst verschijnen. Vanaf juli komen daar nog de grote oranje-rode bottels bij, die zeer vitaminerijk zijn, maar voor industrieel gebruik niet aantrekkelijk omdat er niet één oogsttijdstip is. De grootste bottels in het genus *Rosa* treffen we aan bij de Rimpelroos en de bij ons niet voldoende winterharde *Rosa gigantea* Coll. ex Crép. De Rimpelroos is op vele plaatsen bruikbaar en is in onze plantsoenen de meest aangeplante botanische roos. Het lijkt soms wel of er maar één soort botanische roos bestaat! De herfstkleur van de bladeren van de Rimpelroos is diepgeel. Doorenbos gebruikte *Rosa rugosa* in 's-Gravenhage om duinen vast te leggen, en met succes! Ook in de Verenigde Staten van Noord-Amerika werd en wordt de Rimpelroos gebruikt voor dergelijke doeleinden: vastleggen van wegbermen en waterkeringen. *Rosa rugosa* kan langzamerhand als cosmopoliet worden beschouwd. Hoewel van oorsprong een Aziaat, is de soort zowel op het continent als in Amerika op vele plaatsen verwilderd. In het uiterste Oosten van de USSR gebruikt de bevolking volgens een mededeling in de "Flora of the USSR" bloemen van *Rosa rugosa* voor de bereiding van jams en geleis. Een soortgelijke mededeling kwam ik ook tegen bij andere soorten, onder andere bij *Rosa gallica*. Het is natuurlijk duidelijk dat de opmerking bij de Gallische roos wel voor een ander gebied geldt, omdat deze in dat deel van de USSR niet voorkomt. De cultivars 'Alba' (met witte bloemen) en 'Rubra' (met paarse bloemen) worden veelvuldig aangeplant. De hybriden met *Rosa rugosa* zijn talrijk. Het hierna volgende overzicht bevat slechts enkele van deze hybriden en dient om een indruk te geven van het grote aantal *rugosa*-hybriden.

- 'Blanc Double de Coubert' (Cochet, 1892; *R. rugosa* X r. 'Sombreuil')
- 'Conrad Ferdinand Meyer' (F. Müller, 1899; *R. rugosa*-hybride X
R. 'Gloire de Dijon')
- 'Daniel Leseur' (Muller, 1909; *R. rugosa* ? x ?
- 'Fimbriata' (Morlet, 1891; *R. rugosa* X *R. 'Mme Alfred Carriere'*)

- 'Flamingo' (Howard, 1956; *R. rugosa* X *R. 'White Wings'*)
- 'Hansa' (Schaum en Van Tol, 1905; *Rosa rugosa* X ?
- 'Schneezwerg' (Lambert, 1912; *R. rugosa* X *R. polyantha-*
cultivar)
- 'F.J. Grootendorst' (De Goey, 1915; int. Grootendorst, 1918;
R. rugosa 'Rubra' X polyantha-cultivar).

Het is niet juist de hybriden bij *Rosa rugosa* op te voeren.

Rosa rugosa 'Hollandica' (J. Spek, Boskoop, 1888?) is een veel gebruikte onderstam, die algemeen bekend is geworden onder de naam "Boskoopse *rugosa*" of "Scherpe Boskoop". Grappig is te vermelden dat deze roos op verschillende plaatsen in Nederland verwilderd is. Het ontstaan van de Boskoopse *rugosa* is zeer gecompliceerd. *Rosa rugosa* is vrijwel zeker de moeder, als vader kan een *rugosa*-hybride gebruikt zijn, maar mogelijk ook *Rosa multiflora* of *Rosa majalis*.

Rosa X kantschatica Vent. wordt verondersteld een hybride te zijn tussen *R. rugosa* en *R. amblyotis* C.A. Mey, een soort die eveneens voorkomt in Oost-Azië. De hybride lijkt veel op *Rosa rugosa* en wordt door verschillende botanici als variëteit van deze soort beschouwd. De bloemen en de bottels zijn echter duidelijk kleiner. *Rosa X kantschatica* komt voor in het gebied van de ouders. Hij is in Nederland op verschillende plaatsen aangeplant (Zuiderpark, 's-Gravenhage).

Rosa foetida J. Herrm., een soort met een groot verspreidingsgebied (Centraal-Europa, Klein-Azië, Centraal-Azië), heeft grote, heldergele bloemen, die onaangenaam ruiken (*foetida* = stinkend). Voor de groenvoorziening acht ik deze roos niet geschikt. De bloeitijd is te kort en bovendien is *Rosa foetida* in hoge mate gevoelig voor onder meer meeldauw en sterroetdauw. Tengevolge hiervan verliest de plant in een vrij vroeg stadium zijn blad. S.G.A. Doorenbos plantte *Rosa foetida* met matig succes in de duinen. De planten stonden wel op eigen wortel (!), zodat ze veel uitlopers maakten. De cultuurvariëteit 'Bicolor' heeft,

zoals de naam reeds verraaft, tweekleurige bloemen. De binnenzijde is koperrood, de buitenzijde geel van kleur. Hoewel erg fraai kan deze plant slechts in bijzondere gevallen geadviseerd worden. Met *Rosa foetida* 'Bicolor' is veel gekruist; zie voor meer informatie hieromtrent bij *Rosa pimpinellifolia*. Evenals *Rosa hemisphaerica* J. Herrm., een gevulde geel bloeiende roos, en *Rosa ecae* Ait. fructificeert *Rosa foetida* niet of nauwelijks, zeker niet wanneer de plant op een onderstam groeit.

Rosa xanthina Lindl., *Rosa ecae*, de fraaie, vroeg bloeiende roos uit Afghanistan, de reeds genoemde *Rosa hemisphaerica**, de geel bloeiende *Rosa primula* Boul. (gevoelig in strenge winters) en de rose bloeiende *Rosa villosa* L., *Rosa tomentosa* L. en *Rosa glutinosa** Sm. moeten niet in de groenvoorziening gebruikt worden. Een uitzondering zou gemaakt kunnen worden voor *Rosa villosa*. Deze roos produceert rijkelijk bottels, die groot en oranje-rood van kleur zijn. Ze verrotten helaas vrij vroeg in de herfst, maar trekken veel vogels aan!

Rosa ecae, een zeer mooie geel bloeiende soort uit het bergland van Oost-Azië, wordt door geen kweker aangeboden, omdat de roos zeer moeilijk te vermeerderen is. *Rosa* 'Helen Knight' is vrijwel zeker een hybride tussen *Rosa ecae* en *Rosa pimpinellifolia* L. var. *altaica* (Wild.) Thory. Deze cultivar is ontstaan in de tuin van F.P. Knight, de voormalige directeur van de Wisley Botanical Garden (Engeland). De plant groeit krachtiger dan de veronderstelde ouders en heeft minder intensief gele

* Wat op Nederlandse kwekerijen onder deze naam wordt geteeld is (sterk) gehybridiseerd materiaal, dat zeker niet onder die namen kan worden gehouden! Hetgeen wij onder de naam *R. hemisphaerica* of *R. hemisphaerica* var. *rapinii* binnenkregen was steeds een hybride tussen *R. pimpinellifolia* en *R. foetida*, *Rosa harisonii* dus.

bloemen dan *Rosa ecae*. Het is een zeer rijke bloeier, vroeg in het voorjaar. In Wisley staat een forse plant tegen een van de muren van het laboratorium. Deze plant is enkele jaren geleden door Knight naar zijn vrouw Helen genoemd.

Rosa hugonis Hemsl. vormt een brede struik met sterk overhangende takken. De twijgen zijn rood-bruin, evenals de jonge stekels. De vrij grote bloemen zijn zuiver geel en verschijnen in grote massa's in mei. De bottels zijn niet groot en zwart-rood van kleur. De "Father Hugo"-roos komt voor in China. De kruising tussen *R. hugonis* en *R. xanthina* leverde in 1945 de geel bloeiende hybride 'Canary Bird'. Deze hybride blijft lager dan *R. hugonis* en heeft iets grotere, diep gele bloemen, die in mei-juni massaal verschijnen.

De vorm 'Dr. E.M. Mills' is een hybride tussen *Rosa hugonis* en *Rosa rugosa*. De zachtgele bloemen zijn half gevuld. Het is een cultivar zonder enige waarde voor ons land.

Rosa X pteragonis Krause is een naam voor hybriden tussen *R. hugonis* en *R. sericea* Lindl. De cultivar 'Cantabrigiensis' wordt ongeveer twee meter hoog. De twijgen zijn voorzien van borstels. De zuivergele, vijftallige bloemen staan bijna steeds solitair.

De cultivar 'Red Wing' heeft grote gele bloemen (met 5 bloemblaadjes!) en forse rode stekels. Deze cultivar wordt voor de eerste maal genoemd in de boomkwekerij van 195. Het is een zaailing van *Rosa hugonis* en is gevonden op de Gemeentekwekerij te 's-Gravenhage. Omdat er mogelijke invloeden uit *Rosa sericea* var. *pteracantha* in deze vorm zijn te bespeuren, houd ik het (voorlopig) ook maar op *R. X pteragonis* 'Red Wing'.

Rosa elegantula Rolfe is een sierlijk struikje met zeer borstelige, rood-bruine twijgen. De blaadjes zijn aan beide zijden blauw-groen. De kleine rose bloemen verschijnen in juni. De kleine lichtrode bottels zijn niet talrijk. Het is een elegant struikje, vooral na regen en

dauw erg fraai! *Rosa elegantula* lijkt mij bruikbaar als haagplant. Het is een langzame groeier, die pas na vele jaren zijn maximale hoogte van 2-2,5 meter bereikt. De herfstkleur van het loof is soms bronsrood tot rood-bruin. *Rosa elegantula* Rolfe var. *persetosa* Stapf. is in alle delen fijner en heeft lichtrose bloemen.

Rosa X centifolia L. is een bossige struik, variërend in hoogte van 0,6 - 1.30 meter, met opgaande groeiwijze en borstelige stammetjes. De bloemstelen zijn lang en lijken bijna te zwaar voor het gewicht van de grote, zeer gevulde, rose bloemen, die heerlijk geuren. Bij *Rosa X centifolia* hangen de bloemen dus altijd enigszins in tegenstelling tot *Rosa gallica*. De naam honderdbladvige roos slaat op het grote aantal bloemblaadjes. Het is een oude cultuurvorm, die als complexe hybride moet worden opgevat.

Rosa centifolia is absoluut niet bruikbaar in de groenvoorziening, maar wordt hier volledigheidshalve en in verband met enige later volgende opmerkingen genoemd. Evenmin bruikbaar in de groenverzorging zijn de talrijke oude mosrozen, cultivars uit *Rosa centifolia* 'Muscosa' met "bemoste" bloemstelen en kelkbladen. Slechts enkele cultivars uit het historische sortiment, zoals 'Salet' en 'Eugenie Guinoisseau' zijn doorbloeiend. Ook de cultivars 'Parkzauber' en 'Parkjuweel' zijn niet remonterend.

De bekende Californische rozenkweker Ralph Moore heeft de laatste jaren enkele opmerkelijke rozen geïntroduceerd: miniatuur- en lage polyantha-roosjes met "bemoste" bloemstelen en kelkbladen. 'Dresden Doll' lijkt mij de mooiste uit dit sortiment. Andere cultivars zijn: 'Kara', 'Paintbrush' en de hoger groeiende 'Rouge Moss' en 'Gold Moss'; de laatste naam acht ik om nomenclatorische redenen onhoudbaar, er bestaat namelijk al een cultivar 'Golden Moss'). De "dwerg-mosrozen" ontstonden uit kruisingen tussen floribunda's met mosrozen en Teehybriden met mosrozen (resp. R. 'Pinochio' X R. X *centifolia* L. 'William Lobb'

en R. 'Mark Sullivan' X R. X centifolia L. 'Golden Moss'). Deze Ralph Moore creaties bloeien gedurende de hele zomer. Mogelijk zijn ze bruikbaar in grote plantschalen en bloembakken.

Rosa setigera Michx., de Prairieroos, is een lage, breed spreidende struik met slappe takken, die soms weer wortelen. De lichtroze bloemen verschijnen pas laat in de zomer (juli-augustus). Het is geen rijke bloeier. De bladeren zijn driedelig, vandaar het synoniem Rosa trifoliata Raf. Rosa setigera heeft een groot verspreidingsgebied in N.-Amerika. Hij verdraagt schaduw. Rosa setigera is veelvuldig in veredelingsprogramma's opgenomen.

Kruisingen tussen Rosa setigera en Teehybriden leverden functionele cultuurvariëteiten als 'Captain Kidd' (Howath, 1934) en 'Long John Silver' (1934). Rosa setigera is bruikbaar voor bijzondere doeleinden.

Rosa corymbifera Borkh. (syn. R. dumetorum Thuill.), de Heggeroos, is behalve een goede en veel gebruikte onderstam ('Laxa' en 'Prominent') een aardige en zeker bruikbare roos in de groenvoorziening. Deze Euraziatische soort heeft wit-rose bloemen en oranje-rode bottels, die in grote massa aan de plant komen. Hoogte: circa 1.50 meter. Een goede roos voor vakbeplanting.

Hoog groeiende rozen

De tientallen rozensoorten worden op grond van een aantal gezamenlijke kenmerken al naar de opvatting van de systematicus in verschillende secties opgesplitst. Hierdoor wordt het complexe geheel meer overzichtelijk en ontstaat een werkbaar geheel. Wij zullen de sectie-indelingen verder buiten beschouwing laten, behoudens een mededeling hierover, die binnen het bestek van dit verhaal past. De sectie der

Caninae (Ser.) Rehd. omvat verreweg de meeste soorten. Nagenoeg alle zijn Europees of Euraziatisch en hoewel in bepaalde opzichten functioneel, niet altijd aantrekkelijk in de groenvoorziening.

Rosa rubiginosa, *Rosa canina* sensu lato, *Rosa inodora* Fries, *Rosa serafinii* Viv. en *Rosa dumalis* Bechst. zijn enkele vertegenwoordigers uit de Caninae. De meeste van deze soorten hebben fraaie bottels in grote hoeveelheden. De bottels blijven soms lang aan de plant; dit is bijvoorbeeld het geval bij *Rosa canina* sensu lato en *Rosa dumalis*. In landschappelijke aanleg zijn soorten als *Rosa canina*, *Rosa rubiginosa* en *Rosa agrestis* Savi zeker bruikbaar, mits men met overleg te werk gaat! Juist sterk landelijke gemeenten bereiken door een voorzichtig gebruik van botanische soorten en met name die soorten die een bestanddeel vormen van de West-Europese flora een harmonie tussen de duidelijke cultuur-elementen en de natuur-elementen (voor zover zij nog aanwezig zijn).

Rosa canina L. sensu lato, de Hondсроos, is een zeer prikkelige struik, die voorkomt in grote delen van Europa en die ook in Nederland zeer algemeen wordt aangetroffen. De bloemen zijn bleek rose tot rose en de talrijke bottels zijn rood, ovaal tot ellipsvormig. De teruggeslagen kelkslippen vallen pas in een laat stadium af. De rood bloeiende bastaard 'Kiese' (*Rosa* 'Gen. Jacqueminot' X *Rosa canina* L.) wordt ten onrechte bij *Rosa canina* ondergebracht. Het is een hybride; dus *Rosa* 'Kiese'. Uit *Rosa canina* L. hebben vele selecties hun weg als onderstam in de wereld gevonden.

Rosa rubiginosa L., de Eglantier, vormt evenals de voorgaande soort in korte tijd zeer dichte, ondoordringbare struiken. De donkergroene blaadjes zijn aan de onderzijde dicht bezet met naar appelen geurende klieren. We treffen dit verschijnsel in slechts enkele rozensoorten aan (bijv. in *Rosa sicula* Tratt. en *Rosa serafinii* Viv.). *Rosa rubiginosa* heeft een

groot verspreidingsgebied in Europa en Azië en komt ook in Nederland algemeen voor. De Eglantier is een veel gebruikte onderstam.

Kruisingen tussen de Eglantier en *Rosa foetida* 'Bicolor' leverden in de vorige eeuw een aantal hybriden die bekend zijn geworden onder de verzamelnaam "Penzance-hybriden" ('Refulgence', 'Amy Robsart', 'Lady Penzance' en andere). De Penzance-rozen worden momenteel nog weinig geteeld. Evenals bij de Eglantier treffen we ook hier geurende blaadjes aan.

De hybride 'Goldbush' wordt geregeld aangeboden in kwekerscatalogi. Het is een vorm met oranje-gele bloemen, die niet remonteren. De bottels zijn oranje.

Een andere rubiginosa-hybride is *Rosa* 'Magnifica'. Het is een zaailing uit de penzance-hybride 'Lucy Ashton'. De purperrode bloemen zijn half-gevuld. Kordes kruiste 'Magnifica' met Teehybriden en Polyantha's. De uit deze kruising ontstane cultivars worden aangeduid als "Sweet-Briar-hybrids" ('Rudolph Timm' e.d.). Voor kruisingen tussen *R. rubiginosa* met *R. foetida* bestaat de naam *Rosa* X *penzanceana* Rehd. De cultivar 'Lord Penzance' is een kruising tussen de Eglantier met *Rosa* x *harisonii*, zodat 'Lord Penzance' ondergebracht moet worden bij *R. X harisonii*.

Rosa multiflora Thunb. ex Murr. is een Oost-Aziatische soort. Zoals de naam reeds aanduidt is het een rijk bloeiende soort (multiflora = met veel bloemen). De witte, geurende bloemen verschijnen in grote tuilen, gedurende juni-juli. De bottels - ter grootte van een erwt - blijven zeer lang aan de struiken. Ze zijn oranje-rood van kleur. *Rosa multiflora* vormt een brede dichte struik met lange, overhangende twijgen. Alhoewel de struik niet sterk bestekeld is blijft het een roos waar je niet met enthousiasme door heen klimt. Evenals vele dicht groeiende (rozen)struiken is het een goede vogelstruik! De door Rehder en Wilson beschreven variëteit *cathayensis* heeft grotere bloemen, die rose van kleur zijn.

Rosa multiflora Thunb. ex Murr. var. *adenochaeta* (Koidz.) Ohwi komt voor

in Kyushu (Japan). Deze variëteit heeft grotere, rose bloemen en groter blad. In de Botanische Tuin "De Dreijen" in Wageningen staat een plant van deze variëteit. De bloemen verschijnen in grote tuilen van juni tot augustus! In zeer strenge winters vriezen de takken in!

Rosa multiflora is een zeer functionele roos. De cultivar *Platyphylla* (seven sisters Rose) heeft (half) gevulde bloemen, die rose zijn.

Hetgeen ik ken onder de naam *Rosa multiflora* 'Nana' lijkt mij een hybride met een polyantha-roos te zijn. Deze cultivar is doorbloeiend en zeker de moeite van het aanplanten waard. De Veelbloemige roos is evenals

Rosa wichuriana intensief bij het veredelingswerk gebruikt. *Rosa multiflora* wordt doorgaans uit zaad geteeld. Ik sta hier sceptisch tegenover.

Het is bekend dat deze soort tot lang in de herfst doorgroeit, waardoor in strenge winters met weinig sneeuw de nodige schade optreedt. Er zijn echter selecties die hun groei eerder afsluiten. In de rozenonderstammenteelt weet men dit en wordt daar rekening mee gehouden: 'Smit's Scherpe' en 'Smit's Stekeloze' zijn met het oog hierop geselecteerd uit de soort (de laatste schijnt bovendien minder gevoelig voor meeldauw te zijn).

Het verdient dus aanbeveling goed winterharde selecties uit *Rosa multiflora* vegetatief te vermeerderen. *Rosa multiflora* is op enkele plaatsen in Nederland verwilderd, bijvoorbeeld bij Gorssel in Overijssel.

Rosa multibracteata Hemsl. & Wils. is een forse opgaande struik. De rose bloemen verschijnen in zware tuilen. Aan de voet van ieder bloempje staat een gedraaid schutblad, een bractee, vandaar de soortnaam: *multibracteata* (= met veel bracteeën). De kleine peervormige bottels verschijnen al vroeg in de herfst; ze zijn oranje-rood en blijven lang aan de plant. Ze zijn evenals de bloemstelen klierachtig behaard. Het is mij een raadsel waarom deze prachtige Chinese roos niet aangeplant, noch geteeld wordt. Hetzelfde zou gezegd kunnen worden voor de volgende soort.

Rosa willmottiae Hemsl.. De bloemen van deze soort zijn eveneens rose; de bottels vrij klein en oranje-rood. Deze soort groeit krachtig en kan

een grote struik vormen. De bloemen verschijnen in juni. Het is een Chinese soort.

Rosa davidii Crép. Ook dit is een opgaande struik met rose bloemen in tuilen. De kelkbladen zijn bladachtig, hetgeen vooral de knoppen iets extra's geeft. Het is een Chinese soort, met krachtige groei. Zaden van *Rosa davidii* zijn in 1903 door Wilson, een plantenverzamelaar in dienst van de firma Veitch, vanuit West-China naar Engeland gebracht. Grappig is het feit dat er toen al ongeveer twintig jaar lang herbariummateriaal van deze soort in Kew (Engeland) lag. Planten die in Nederland onder de naam *R. davidii* worden geteeld, behoren niet tot *R. davidii* Crép; het is mij evenwel nog niet duidelijk wat de inhoud van die naam dan wel is.

Rosa filipes Rehd. & Wils. is een krachtig groeiende struik en evenals de meeste voorgaande soorten zeer gezond. De kleine witte, welriekende bloemen verschijnen in grote pluimen. De bloemsteeltjes zijn zeer dun, vandaar de naam *filipes* (met draadvormige steeltjes). De oranje-rode bottels hebben de grootte van een erwt. Ook deze Chinese soort zou veel meer aangeplant moeten worden. Deze soort wordt nagenoeg niet geteeld vanwege de enorm scherpe bestekeling.

Rosa gallica L. 'Complicata' is een breed groeiende struik die circa 1.50 hoog wordt. De grote bloemen zijn zuiver rose. Waarschijnlijk is deze cultivar een hybride. De inhoud van de naam *Rosa gallica* 'Complicata' is mij evenwel nog niet volledig duidelijk.

Rosa glauca Pourr. komt voor in de bergen van Midden-Europa, maar wordt op vele plaatsen elders ook verwilderd aangetroffen. De twijgen van deze soort, die een opgaande groeiwijze heeft, zijn blauw berijpt. De bladen zijn blauwachtig-rood. De rose bloemen zijn klein en staan in groepjes bijéén. Miss Preston in Ottawa verrichtte kruisingen tussen *Rosa glauca*

en *Rosa rugosa*, waaraan ze in 1926 de hybride-naam *Rosa X rubrosa* gaf. De cultivar *Carmenetta* werd reeds in 1923 uit deze hybriden geselecteerd. De soort en de hybride zijn ziektegevoelig.

Rosa pendulina L. (*Rosa oxyodon* L.), de Alpenroos, is een soort die voorkomt in het bergland van Midden en Zuid-Europa en in de Kaukasus. De bloemen zijn rose-rood en de lange bottels rood. De Alpenroos is zeer weinig gestekeld. De bottels bevatten een hoog percentage vitamine-C. De cultivar 'Mount Everest' is mogelijk een hybride. De bloemen zijn bleek rose.

Rosa blanda, de esbladige roos, komt uit Amerika. De blaadjes zijn lang en smal, vandaar de triviale naam "Esbladige roos" en vandaar ook het synoniem *Rosa fraxinifolia* Lindl. De rose bloemen zijn evenals de rode ronde bottels klein. Het nagenoeg ongestekelde hout is dieprood, en vooral in de winter lijkt de plant van een afstand gezien zeer veel op *Cornus alba* L. 'Sibirica'. De bladeren van de Esbladige roos hebben dieprode herfstkleur. Een bruikbare roos!

De hybride 'Betty Bland' (*R. blanda* X remonterende cultivar) is in 1925 door F.L. Skinner uit Dropmore (Californië) aan het sortiment toegevoegd. De bloemen zijn licht rose en half gevuld en niet remonterend.

Rosa acicularis Lindl., de Naaldroos, heeft dunne twijgen; de bloemen zijn rose, de bottels peervormig en oranje-rood. Het is een rijk bloeiende soort. Het verspreidingsgebied van deze soort (met zijn vele variëteiten) is zeer opmerkelijk. Hij komt namelijk voor in Noord-Amerika (Alaska tot Centrale Verenigde Staten), in grote delen van de USSR (Noord Rusland; West-Siberië, Oost-Siberië en Kamtschatka) en in Oost-Azië (Japan, China). De planten uit de diverse herkomstgebieden zijn genetisch verschillend (de arctische vormen zijn octoploid; de andere vormen zijn hexaploid).

De cultivar 'Pike's Peak' is een hybride tussen de naaldroos en de rood bloeiende teehybride 'Hollywood'. De bloemen van deze niet remonterende cultivar zijn licht rood van kleur en halfgevuld. De bottels zijn helder rood.

Rosa acicularis is weinig gebruikt bij het veredelingswerk.

Van *Rosa californica* Cham. & Schlecht. noem ik hier slechts de cultuurvariëteit 'Plena', een oude vorm (1894), met rose, half gevulde bloemen. Evenals bij de soort zijn de takken bruinrood. De plant bloeit in juni-juli.

Rosa pisocarpa Gray is een soort uit Noord-Amerika. De smalle donkergroene blaadjes zijn altijd iets naar beneden gekruld. De rose kleine bloemen verschijnen in juni-juli in bebladerde tuilen. De bottels zijn zeer klein en rood. Een aardige, opgaande roos, die mij zeer geschikt lijkt voor vakbeplanting.

Soorten als *Rosa setipoda* Hemsl. & Wils., *Rosa banksiopsis* Bak., *Rosa sweginzowii* Koehne, *Rosa caudata* Bak. en *Rosa sericea* Lindl. var. *pteracantha* Bean zijn alle voorzien van zeer grote stekels. Vooral *Rosa setipoda* heeft platte, gele en zeer forse stekels. Een goede roos voor wie ruzie met zijn of haar buurman heeft. De stekels van *Rosa sericea* var. *pteracantha* (syn. *R. omeiensis* Rolfe 'Pteracantha') zijn aan eenjarige takken bloedrood en doorschijnend. De eerste vier soorten hebben grote oranje-rode flesvormige bottels, die in grote tuilen verschijnen. Wat in Nederland onder de naam *Rosa sweginzowii* door ons werd aangetroffen is steeds de grootvruchtige vorm 'Macrocarpa'. *Rosa sericea* is de enige soort uit dit grote geslacht waar de bloem slechts vier kroonbladen heeft. De synonieme naam *Rosa tetrapetala* Roxb. is duidelijk genoeg (met vier bloembladen). Vier bloembladen treffen we ook aan bij *Rhodotypos scandens* (Thunb.) Mak., eveneens een Rosaceae.

Rosa moyesii Hemsl. & Wils. is een soort uit China. De gele twijgen en takken zijn voorzien van korte stekels. Borstels ontbreken. De vrij grote bloemen zijn rood en verschijnen in juni-juli. De bottels zijn flesvormig, bekleerd en donker oranje tot rood. *Rosa moyesii* kan een hoge struik (drie meter) worden. Voor aanplant in openbaar groen acht ik deze roos zeer geschikt. De eveneens uit China afkomstige cultivar 'Fargesii' (door de missionaris Paul Fargess verzameld in Oost-Szechuan en door Boulenger als nieuwe soort beschreven) is in 1919 in Nederland geïntroduceerd. Het is een vorm met donkerrose bloemen. Een andere cultivar met rose bloemen is 'Sealing Wax'. *Rosa moyesii* 'Fargesii' is tetraploïd en is veelvuldig bij kruisingswerk gebruikt. De cultivar 'Geranium' (R.H.S., 1938) heeft scharlaken rode bloemen. De cultivar Nevada (R. 'La Giralda' X *R. moyesii* 'Fargesii' (?)) heeft zuiver witte, enkelvoudige bloemen. Deze hybride is lichtelijk remonterend. Het is beslist een aardige, rijk bloeiende, bruikbare roos.

Rosa X highdownensis Hillier (*R. moyesii* X ?) heeft bloedrode bloemen, de rode bottels zijn flesvormig. Deze hybride lijkt veel op *Rosa moyesii*.

Rosa roxburghii Tratt. wordt voorzover ik kon nagaan door slechts één kweker van botanische rozen geteeld. Deze roos wijkt zo sterk af van het normale patroon in het geslacht *Rosa*, dat verschillende botanici aanleiding zagen een nieuw geslacht voor deze roos op te richten: *Platyrrhodon roxburghii*. *Rosa roxburghii* is een langzame groeier. Het wordt een dichte struik, waarvan de schors op oudere takken afschilfert. De rose bloemen zijn gevuld en verschijnen in juni-juli. De bloembodem is sterk bestekeld, zodat bij het uitgroeien hiervan ook de grote bottels zeer stekelig zijn, vandaar ook de Nederlandse naam kastanjeroos. De soort is niet wild bekend. De door Rehder en Wilson beschreven forma *normalis* komt voor in Oost-Azië. De bloemen van deze vorm zijn enkel. De kastanjeroos bloeit niet lang en ook niet opvallend rijk.

Rosa X micrugosa Henkel is een zeer fertiele bastaard tussen Rosa roxburghii en Rosa rugosa. De bloemen en bottels zijn kleiner dan bij de kastanjeroots. De laatste zijn zeer bestekeld en oranje-rood van kleur. Voor de groenverzorging acht ik deze roos van weinig belang.

Rosa X alba is een forse struik met grote, witte bloemen, die half gevuld zijn en in juni verschijnen. De plant is weinig bestekeld; de stekels zijn haakvormig. Graham Stuart Thomas spreekt in zijn boek "The Old Shrub Roses" het vermoeden uit dat Rosa X alba een natuurlijke hybride is die op het Krim-schiereiland ontstond. Rosa canina L. var. froebelii Christ., een variëteit met witte bloemen en weinig stekels, en Rosa X damascena worden door Thomas als mogelijke ouders genoemd.

De volgende cultivars worden in Nederland geteeld:

- 'Maiden's Blush': zachtrose bloemen, (half)gevuld, welriekend, juni
- 'Madame Plantier' (R. X alba X moschata): zachtrose bloemen, half gevuld, zeer geurig, juni.

Rosa moschata J. Herrm., de Muskusroos, is een Euraziatische soort, die echter uitsluitend voorkomt in het zuidelijk deel van het continent. Voor ons is deze zeer forse struik dus niet interessant. De witte, zeer geurige bloemen verschijnen in grote tuilen in juni-juli, met vaak een herhaling in de nazomer. Rosa moschata is veelvuldig bij kruisingswerk gebruikt. De Muskusroos wordt vaak verwisseld met de bij ons wel-winterharde Rosa brunonii Lindl. De zeer lang en rijk bloeiende cultivars 'Mozart' en Penelope' worden veelvuldig bij de Muskusroos opgevoerd. Dit is niet juist. Rosa 'Mozart' heeft lichtrose bloemen; Rosa 'Penelope' heeft wit-rose bloemen die halfgevuld zijn en aangenaam ruiken. Beide cultuurvariëteiten blijven laag (\pm 1.00 - 1.25 m).

Rosa X dupontii Déségl. is een fertiele bastaard tussen Rosa moschata en Rosa gallica. Het wordt een hoge struik ($2\frac{1}{2}$ - 3 meter) die weinig be-

stekeld is. De bloemstelen zijn beklierd, de grote (6-7 cm doorsnede!) crème-witte bloemen verschijnen in groepjes van 4-6 en zijn zeer geurend. De plant bloeit uitbundig in juni. De bottels zijn oranje van kleur en vallen pas laat in de herfst van de plant.

In "Nederlandse Dendrologie" van Dr. B.K. Boom staan soorten die hier nog niet genoemd zijn. Rosa persica Michx., Rosa X hardii Paxt. (= R. clinophylla X R. persica), Rosa chinensis Jacq., Rosa helenae Rehd. & Wils. , Rosa odorata (Andr.) Sweet, Rosa soulieana Crép., Rosa rubus Lév. & Vant en Rosa anemoneflora Fort. worden door Boom genoemd. Ze moeten niet in het openbaar groen gebruikt worden; alle zijn onvoldoende winterhard.

Het snoeien van botanische rozen kan hier slechts in grote lijnen worden aangegeven. Het is eenvoudiger om een duidelijk snoeischema voor polyantha-, tee- of floribundarozen te geven. Als algemene richtlijn kan gesteld worden: zorg er voor dat licht en lucht in voldoende mate de struik kunnen binnendringen. Dit betekent dus: oud hout en dood hout tijdig verwijderen. Persoonlijk ben ik geen voorstander van de in Nederland veelvuldig toegepaste methode takken tot de helft of eenderde van hun lengte terug te knippen. Wanneer diep wordt teruggesnoeid, ontstaan één of enkele krachtig groeiende scheuten, waardoor de habitus van de struik beter wordt. Het onderstaande overzicht geeft een aanwijzing voor het snoeien.

A. Géén snoei, hoogstens oud hout verwijderen:

Rosa carolina	}	nà de bottels	Rosa multiflora	}	nà de bloei
corymbifera			spinosissima		
foliolosa			wichuraiana		
glutinosa					
nitida					
virginiana					

B. Regelmatig verwijderen van oud hout:

Rosa ecae
elegantula
foetida
primula
sericea
xanthina

} nà de bloei

Rosa rugosa
X rugotida

} nà de bloei, evt. met maaibalk

Rosa glauca
hugonis
macrophylla
moyesii
rubiginosa
villosa
willmottiae
tomentosa.

} nà de bottels

INDEX

<i>Rosa acicularis</i> Lindl.	23-24
<i>Rosa</i> X <i>alba</i> L.	26
<i>Rosa</i> X <i>alba</i> L. 'Maiden's Blush'	26
<i>Rosa</i> X <i>alba</i> L. 'Madame Plantier'	26
<i>Rosa anemoneflora</i> Fort.	27
<i>Rosa arvensis</i> Huds.	3-4,6,7
<i>Rosa arvensis</i> Huds. 'Plena'	3
<i>Rosa banksiopsis</i> Bak.	24
<i>Rosa</i> 'Betty Bland'	23
<i>Rosa blanda</i> Ait.	23
<i>Rosa brunonii</i> Lindl.	26
<i>Rosa californica</i> Cham.& Schlecht. 'Plena'	24
<i>Rosa</i> 'Canary Bird'	16
<i>Rosa canina</i> L.	19
<i>Rosa canina</i> L. var. <i>froebelii</i> Christ.	26
<i>Rosa carolina</i> L.	12
<i>Rosa caudata</i> Bak.	24
<i>Rosa</i> X <i>centifolia</i> L.	17-18
<i>Rosa</i> X <i>centifolia</i> L. 'Dresden Doll'	17
<i>Rosa</i> X <i>centifolia</i> L. 'Eugenie Guinosseau'	17
<i>Rosa</i> X <i>centifolia</i> L. 'Parkjuweel'	17
<i>Rosa</i> X <i>centifolia</i> L. 'Parkzauber'	17
<i>Rosa</i> X <i>centifolia</i> L. 'Salet'	17
<i>Rosa chinensis</i> Jacq.	27
<i>Rosa cinnamomea</i> L.	10
<i>Rosa corymbifera</i> Borkh.	18
<i>Rosa davidii</i> Crép.	22
<i>Rosa dupontii</i> Déségl.	26-27
<i>Rosa</i> 'Dr.E.M.Mills'	16
<i>Rosa ecae</i> Ait.	15
<i>Rosa elegantula</i> Rolfe	16-17
<i>Rosa elegantula</i> Rolfe var. <i>persetosa</i> Stapf.	17
<i>Rosa filipes</i> Rehd.& Wils.	22
<i>Rosa foetida</i> J.Herrm.	14-15
<i>Rosa foetida</i> J.Herrm. 'Bicolor'	8,15
<i>Rosa fraxinifolia</i> Lindl.	23
<i>Rosa</i> 'Frau Dagmar Hartopp'	4,8
<i>Rosa gallica</i> L. 'Complicata'	22
<i>Rosa gallica</i> L. 'Pumila'	12
<i>Rosa glauca</i> Pourr.	22-23
<i>Rosa glutinosa</i> Sm.	15
<i>Rosa</i> 'Goldbush'	20

Rosa 'Golden Wings'	10
Rosa X hardii Paxt.	27
Rosa X harisonii Rivers 'Extra Rood'	8
Rosa X harisonii Rivers 'Lord Penzance'	20
Rosa X harisonii Rivers 'White Perfume'	9
Rosa helenae Rehd.& Wils.	27
Rosa 'Helen Knight'	15-16
Rosa hemisphaerica J.Herrm.	15
Rosa X highdownensis Hillier	25
Rosa hugonis Hemsl.	16
Rosa X jacksonii Willm. 'Max Graf'	4-5,7
Rosa X kamtschatica Vent.	14
Rosa 'Kiese'	19
Rosa kordesii Wulff.	5
Rosa longicuspis Bert.	7
Rosa 'Maigold'	9,10
Rosa majalis J.Herrm.	10
Rosa X mariae-graebnerae Aschers.& Graebn.	12
Rosa maximowiczianum Reg.	5
Rosa X micrugosa Henkel	26
Rosa moschata J.Herrm.	26
Rosa moyesii Hemsl.& Wils.	25
Rosa moyesii Hemsl.& Wils. 'Fargesii'	25
Rosa moyesii Hemsl.& Wils. 'Geranium'	25
Rosa 'Mozart'	26
Rosa multibracteata Hemsl.& Wils.	21
Rosa multiflora Thunb.ex Murr.	20-21
Rosa multiflora Thunb.ex Murr. 'Nana'	21
Rosa multiflora Thunb.ex Murr. 'Platyphylla'	21
Rosa multiflora Thunb.ex Murr. var.adenochaeta (Koidz.) Ohwi	20-21
Rosa multiflora Thunb.ex Murr. var.cathayensis Rehd.& Wils.	20
Rosa 'Nevada'	25
Rosa nitida Willd.	10-11,12
Rosa odorata (Andr.)Sweet	27
Rosa omeiensis Rolfe 'Pteracantha'	24
Rosa palustris Marsh.	12
Rosa X paulii Reg.	6,8
Rosa X paulii Reg. 'Rosea'	6
Rosa 'Penelope'	26
Rosa pendulina L.	23
Rosa pendulina L. 'Mount Everest'	23

Rosa X penzanceana Rehd.	20
Rosa X penzanceana Rehd. 'Magnifica'	20
Rosa persica Michx.	27
Rosa 'Pike's Peak'	24
Rosa pimpinellifolia L.	8-10
Rosa pimpinellifolia L. 'Dr.Merkely'	9
Rosa pisocarpa Gray	24
Rosa primula Boul.	15
Rosa X pteragonis Krause	16
Rosa X pteragonis Krause 'Cantabrigiensis'	16
Rosa X pteragonis Krause 'Red Wing'	16
Rosa repens Scop.	3
Rosa X richardii Reg.	6
Rosa roxburghii Tratt.	25
Rosa roxburghii Tratt. forma normalis Rehd.& Wils.	25
Rosa rubiginosa L.	19-20
Rosa X rubrosa Preston	23
Rosa X rubrosa Preston 'Carmenetta'	23
Rosa rubus Lévl.& Vant	27
Rosa rugosa Thunb.	12-14
Rosa rugosa Thunb. 'Alba'	13
Rosa rugosa Thunb. 'Hollandica'	14
Rosa rugosa Thunb. 'Repens'	5
Rosa rugosa Thunb. 'Rubra'	13
Rosa X rugotida hort.	11
Rosa X rugotida hort. 'Dart's Defender'	11
Rosa sempervirens L.	4,6
Rosa sempervirens L. 'Félicité et Perpétué'	6
Rosa sericea Lindl.	24
Rosa sericea Lindl. var. pteracantha Bean	24
Rosa setigera Michx.	18
Rosa setipoda Hemsl.& Wils.	24
Rosa sicula Tratt.	19
Rosa serafinii Viv.	19
Rosa soulieana Crép.	27
Rosa spinosissima L.	8
Rosa 'Stanwell Perpetual'	9
Rosa sweginzowii Koehne	24

<i>Rosa sweginzowii</i> Koehne 'Macrocarpa'	24
<i>Rosa tomentosa</i> L.	15
<i>Rosa</i> 'Venusta Plena'	3
<i>Rosa villosa</i> L.	15
<i>Rosa virginiana</i> J.Herrm.	11-12
<i>Rosa virginiana</i> J.Herrm. 'Harvest Song'	12
<i>Rosa virginiana</i> J.Herrm.var. <i>nanella</i> (Rydb.) Fern	12
<i>Rosa</i> 'Wichmoss'	7
<i>Rosa wichraiana</i> Crép.	6-7,21
<i>Rosa wichuraiana</i> Crép. 'Temple Bells'	7,8
<i>Rosa willmottiae</i> Hemsl.	21-22
<i>Rosa xanthina</i> Lindl.	15